

ПРОГРАМА

для загальноосвітніх навчальних закладів

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

10 – 11 КЛАСИ

Академічний рівень

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Пропонована програма з історії для 10-11 класів складена, виходячи з цілей, вимог і змісту навчання історії у школі, закладених у Державному стандарті освіти (освітня галузь “Суспільствознавство”) та відповідно вимог до профільної школи. Представлено курси історії України ХХ – початку ХХІ століття, які складають хронологічно послідовну лінійну систему історичної освіти.

Зміст навчального історичного матеріалу побудований на домінуванні синтезу культурологічного, цивілізаційного та соціоантропоцентричного підходів у контексті всесвітньої та європейської історії, оскільки програма розрахована на учнів шкіл гуманітарного профілю. Людина розглядається як суб’єкт і творець історичного процесу. Методологія відбору змісту програмного матеріалу базується на системі таких загальнолюдських і громадянських цінностей українського суспільства як гуманізм, Батьківщина, самовизначення, права і свободи людини, держава, громадянин, людина, сім’я тощо.

Процеси, події і явища вітчизняної історії висвітлюються у контексті загальноєвропейської та світової історії. Такий підхід вчитель може за даною програмою реалізувати шляхом синхроністичного вивчення та узгодження матеріалу відповідних курсів вітчизняної і всесвітньої історії, виходячи із можливостей міжкурсових зв’язків. При плануванні навчального процесу педагог може сам визначити оптимальну для конкретної педагогічної ситуації послідовність розгляду окремих тем і сюжетів, місце включення регіонального та локального матеріалу. Інколи доцільним є поєднане вивчення тем з курсів вітчизняної і всесвітньої історії. Це стосується, наприклад, історії міжнародних відносин і зовнішньої політики у ХХ ст., історії Першої і Другої світових війн, окремих питань історії культури тощо.

Зміст курсів інтегрує соціальну, економічну, політичну та духовну історію та висвітлює тісний взаємозв’язок всіх сфер людського буття. В межах даного підходу особлива увага приділяється питанням духовності, повсякденного життя, психології суспільства, взаємовідносинам, взаємовпливу та діалогу культур різних народів. Це дозволяє разом з формуванням конкретних знань та загальноісторичних уявлень учнів створювати умови для розвитку їх моральних та естетичних цінностей. Окрему увагу приділено регіональній та місцевій історії (історії краю), що дає можливість виховувати патріотичні та державницькі почуття та якості школярів, посилює інтерес до історичної інформації. В темах “Історія рідного краю” передбачений насамперед розгляд історичного матеріалу місцевості, де розташована школа: міста, селища, села, району. Зміст відповідних тем передбачає як вивчення конкретних подій, явищ, історичних постатей

краю, так і порівняння їх з подіями і явищами, що відбувались на території країни в цілому. Такі теми потребують широкого залучення учнів до самостійної пізнавальної діяльності, зокрема з елементами досліджень.

Програмою передбачено поглиблене вивчення більшості тем у порівнянні з рівнем програми за стандартом, посилено проблемний характер викладу як основу формування гуманітарного світогляду учнів відповідних профілів навчання.

З психолого-дидактичної точки зору програму побудовано на поєднанні особистісно-орієнтованого, діяльнісного та компетентнісного підходів до навчання.

З психолого-дидактичної точки зору програму побудовано на поєднанні особистісно-орієнтованого та розвивального підходів до навчання.

Це вимагає від учителя значної психологізації навчально-виховного процесу, умінь розбудувати його з урахуванням даних постійної діагностики рівня розвитку та навчальних досягнень учнів, стимулювання, мотивування їх пізнавальної діяльності, забезпечення високого рівня їх активності й самостійності.

Поєднані у клас учні створюють неповторну комбінацію потреб, інтересів та пізнавальних можливостей, яка виключає шаблонний підхід у навчанні. Один і той же зміст не може бути однаково опрацьованим у різних класах, тому в побудові уроків, виборі структурних форм учитель керується насамперед методичною доцільністю та конкретними умовами навчання. Прикметами сучасного навчального заняття є відсутність стандартних ознак у його структурі та методиці, розмивання меж між його елементами.

Сьогодні учні все частіше виявляють свою компетентність не тільки під час опитування або при його закріпленні засвоєного, а безпосередньо у процесі аналітичної роботи над новим матеріалом, що вимагає широкого впровадження у шкільну практику різних моделей активного навчання від проблемного викладу навчального матеріалу вчителем і розв'язання проблемних завдань до самостійної пошуково-дослідницької роботи учнів. Критерієм оцінки навчальної діяльності учнів є сьогодні не стільки обсяг матеріалу, що залишився в пам'яті, скільки вміння його аналізувати, узагальнювати, активно використовувати в нестандартній (позанавчальній) ситуації, вміння самостійно добувати знання, вести пошуково-дослідницьку роботу. У зв'язку з цим зростає значення самостійної роботи учнів як на уроках, так і в процесі виконання домашнього завдання.

Пропонована програма розрахована саме на такі особливості навчання. Вона дає можливість учителю самостійно варіювати матеріалом, творчо підходити до організації навчання учнів. Успішним є те навчання, яке створює атмосферу зацікавленості, небайдужості до матеріалу, що розглядається, спільного пошуку вирішення навчальної проблеми.

Основними компонентами програми є: зміст історичного навчального матеріалу, перелік державних вимог до рівня профільної підготовки учнів, на який учитель орієнтується під час вивчення конкретних тем окремих курсів.

До кожної теми надано провідні ідеї, що забезпечують загальну концепцію розуміння змісту теми, орієнтовний узагальнений перелік інформаційних питань змісту, які обов'язково мають бути відбиті у підручниках або інших посібниках, що повідомляють учням зміст навчального історичного матеріалу. Вони засвоюються учнями у вигляді знань історичних фактів і понять різного ступеню узагальненості і складності.

З компонентом програми «Провідні ідеї теми» можна працювати, виділивши для цього окремих вступний урок або використовувати ці ідеї як світоглядний орієнтир для опрацювання навчального матеріалу теми.

Інформаційні питання не розподілені за окремими уроками, що дозволяє учителю самому визначати назву теми уроку, кількість, обсяг і перелік питань, що вивчатимуться на тому чи іншому уроці в залежності від особливостей учнів класу та його індивідуального підходу до викладання.

Пропоновані інформаційні питання забезпечують поглиблене вивчення історичного матеріалу гуманітарного соціокультурного спрямування, оскільки дана програма призначена для учнів профільної школи, які навчаються за суспільно-гуманітарним і філологічним напрямками. Запропонований навчальний матеріал підлягає обов'язковому засвоєнню учнями на різних рівнях навчальних досягнень у відповідності до індивідуального розвитку пізнавальних можливостей того чи іншого учня. Повне опрацювання знань у певній системі, їх усвідомлення і застосування забезпечуються у даній програмі не тільки запам'ятовуванням, а й опрацюванням їх за завданнями, що передбачені наступним компонентом програми «Державні вимоги до рівня профільної підготовки учнів».

Державні вимоги до рівня профільної підготовки учнів, представлені у програмі, сформульовані у відповідності до діяльнісного і компетентнісного підходів. До кожної теми подано два переліки умінь і навичок, яких мають набути учні під час її вивчення. Перший перелік складають основні історико-предметні (хронологічні, просторові, інформаційні, мовленнєві, логічні та аксіологічні) уміння та навички учнів різних класів у відповідності до їх вікових та пізнавальних можливостей, які поступово ускладнюються та поглиблюються. Другий перелік складають більш складні, комбіновані, інтегровані уміння, навички та емоційно-ціннісні орієнтації і ставлення учнів, що в сукупності складають їх предметну історичну компетентність. Без опанування учнями першої групи умінь неможливо набуття ними відповідної компетентності.

Систематичне та послідовне формування перелічених знань, умінь, навичок, ціннісних орієнтацій забезпечує розвиток в учнів відповідних предметних компетентностей з історії, й є основою для набуття учнями ключових компетентностей.

Програму складено у відповідності до наступного розподілу навчального часу.

Послідовність вивчення курсів історії України по класах

Клас	Курси	Кількість годин
10	Історія України	52
11	Історія України	52

Навчальний матеріал кожного курсу у програмі розподілений на теми, для кожної з яких визначені орієнтовні часові межі. Кожну тему завершують уроки узагальнення і тематичного оцінювання, на які виділено окремі години. У програмі передбачено вступні уроки до кожного курсу інтегрованого змісту, які сприяють формуванню в учнів цілісних гуманітарних, соціокультурних та історичних уявлень, встановленню наступності у вивченні вітчизняної історії, кращій організації пізнавальної діяльності учнів. На таких уроках учні мають познайомитись зі структурою та методичним апаратом відповідного підручника та іншими видами джерел інформації з курсу (текстами, фрагментами історичної літератури, письмовими та речовими історичними джерелами, інформацією Інтернету, ілюстраціями, фондами та експонатами музеїв, історичними пам'ятками).

Наприкінці кожного курсу передбачено години резервного часу, які вчитель використовуватиме на власний розсуд.

Сучасні підходи до оцінювання, пов'язані з потребами особистісно-орієнтованого характеру навчання та реального розвитку учня потребують від учителя насамперед чіткого формулювання завдань оцінювання. Такими завданнями вважаються:

- показати учням, як вони досягли мети уроку;
- визначити найкращих за результатами учнів;
- стимулювати мотивацію учнів до навчання і отримання знань;
- визначити рівень здібностей учнів;
- визначити, чи є необхідність в додатковому навчанні або перенавчанні;
- поставити оцінки (в балах).

Методика перевірки знань, умінь та навичок має відповідати меті та методиці викладання курсу. Якщо для перевірки знань існують традиційні способи оцінювання, то перевірка умінь і навичок вимагає набагато більше часу, а оцінити виховний ефект програми безпосередньо на уроці взагалі навряд чи можливо. Цінності, особисте ставлення проявлятимуться в реальному житті; завдання ж учителя – надати учням можливість проявляти і захищати власну думку в будь-яких “навчальних ситуаціях” в класі та поза школою.

Оцінювання результатів навчання учнів історії за пропонованою програмою передбачає оцінювання засвоєних ними знань і сформованих умінь та навичок.

Оцінювання навчальних досягнень учнів відбувається за критеріями оцінювання навчальних досягнень учнів загальноосвітньої школи, затвердженими Міністерством освіти та науки України з урахуванням вимог до рівня профільної підготовки, поданих в даній програмі.

Таке оцінювання можна провести, пропонуючи учням на уроках тематичного оцінювання усні запитання, письмові завдання, насамперед тестові.

Однак для перевірки таких елементів підготовки учнів з історії як опрацювання (аналіз, застосування, оцінка) історичних джерел і документів, порівняння, співставлення, обґрунтування власного ставлення учня, його позиції, оцінки щодо історичної події, явища, діяча, тести виступають лише як частина прийомів контролю. Для підсумкової атестації учнів потрібно використовувати також такі форми контролю як розгорнуті усні та письмові відповіді, есе, твори, дослідження, проекти тощо.

Досягнення передбачених даною програмою навчальних результатів можливо тільки за умов поєднання активних та інтерактивних форм, методів і технологій організації пізнавальної діяльності учнів на уроках. Побудова програми дозволяє учителю звернути увагу на розвиток пізнавальних можливостей учнів, їх особистісних рис та характеристик, основних компетентностей. Впровадження програми має ґрунтуватися на новій педагогічній етиці, визначальною рисою якої є взаєморозуміння, взаємоповага, творче співробітництво. Принципово важливою є орієнтація на розвиток творчості, творчої активності, творчого мислення, здібності до адекватної діяльності в нових умовах.

Програма складена таким чином, щоб максимально спростити роботу вчителя під час підготовки до навчальних занять. Застосовуючи формулювання провідних ідей теми та зміст вимог до підготовки учнів вчитель має можливість чітко визначати очікувані результати навчання і будувати модель уроку з орієнтацією на їх досягнення, що дозволяє:

- зробити процес навчання більш мотивованим і цілеспрямованим;
- організувати контроль за особистим просуванням школярів у навчанні;
- залучати допоміжні методичні та дидактичні засоби для покращення результатів навчальної діяльності;

- активізувати пізнавальну діяльність учнів;
- допомогти вчителю у здійсненні моніторингу власної діяльності.

Дана програма зорієнтована на кінцевий результат навчання, що дозволяє адміністрації школи:

- створити більш об'єктивну систему моніторингу як діяльності вчителя, так і просування учнів у навчанні;
- впливати, виходячи із внутрішніх резервів через закладені у програмі важелі, на покращення результатів навчальної діяльності учнів;
- консолідувати навчально-виховні зусилля батьків, учнів, школи, конкретного вчителя у створенні оптимальних умов для розкриття здібностей та інтелектуального зростання особистості учня.

10 КЛАС. НОВІТНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

(52 годин)

К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
1	<p>Вступ</p> <p>Завдання і структура курсу. Способи роботи учнів з підручником, додатковою навчальною літературою, електронними та Інтернет - ресурсами. Форми і методи організації навчальної діяльності на заняттях з курсу. Критерії тематичного, семестрового та річного оцінювання.</p> <p>Формування індустріального суспільства в українських землях. Модернізація суспільного та повсякденного життя. Етносоціальні та культурно-духовні процеси в українських землях. Піднесення руху та національної самосвідомості українського</p>	<p><i>І. Володіючи предметними вміннями, учень/ учениця:</i></p> <p><i>називає</i> основні етапи розвитку українських земель на початку ХХ ст., хронологічні межі процесів модернізації суспільства;</p> <p><i>показує</i> на карті території українських земель, охоплені процесом індустріалізації та визначає їх господарську спеціалізацію, регіони піднесення визвольного руху;</p> <p><i>правильно застосовує та пояснює на прикладах поняття та терміни</i> індустріальне суспільство, модернізація суспільного та повсякденного життя, український визвольний рух.</p> <p>На основі різних джерел інформації:</p>

народу. Політизація українського національного руху.

Зміни в житті українського суспільства в умовах Першої світової війни, соціальної та національної революції. Український визвольний рух. Початок радянзації.

характеризує і порівнює основні риси модернізації суспільного та повсякденного життя з аналогічними загальноєвропейськими та світовими;

формулює висновки про зв'язок між процесами формування індустріального суспільства та піднесенням визвольного руху; вплив подій Першої світової війни на життя населення; передумови розгортання українського визвольного руху.

II. Набуваючи предметних компетентностей, учень:

застосовує періодизацію розвитку українських земель початку - перших десятиріч ХХ ст. як інструмент пояснення суті історичних подій і процесів вітчизняної історії у контексті загальноєвропейських і світових;

використовує карту як джерело інформації для з'ясування: ресурсів, джерел, масштабів і перебігу процесів індустріалізації, регіональної господарської спеціалізації, піднесення визвольного руху;

На основі критичного аналізу та інтерпретації альтернативних джерел інформації:

обґрунтовує зв'язок між причинами, сутністю, значенням та наслідками процесів формування індустріального суспільства й піднесенням визвольного руху;

спираючись на загальнолюдські та національні цінності, оцінює вплив Першої світової війни на життя населення, передумови визвольного руху українського народу;

виділяє та пояснює характерні ознаки процесу

		<p>радянзації суспільства; <i>характеризує, порівнює, узагальнює та критично оцінює</i> основні риси модернізації суспільного та повсякденного життя в українських землях в контексті аналогічних загальноєвропейських та світових процесів.</p>
<p>8</p>	<p>Тема 1. Україна на початку ХХ століття</p> <p><i>Провідні ідеї</i> <i>Особливості формування індустріального суспільства в українських землях у складі Російської та Австро-Угорської імперій. Суперечливі процеси модернізації життя населення. Консолідація української нації. Політизація українського національного руху</i> <i>Особливості духовного розвитку в умовах модернізації суспільства.</i></p> <p>Україна у складі Російської та Австро-Угорської імперій. Монополізація економіки і банківської справи. Місце української економіки в економіці імперій. Економічна криза 1900-1903 рр. Робітничі страйки, масові селянські рухи. Вітчизняний, імперський та іноземний капітал в економіці українських земель. Стан українського підприємництва.</p> <p>Становище населення. Суперечливі процеси модернізації повсякденного життя. Доля жінки. Посилення міграції українського селянства. Життя і діяльність української діаспори.</p> <p>Проблеми становлення та консолідації</p>	<p><i>І. Володіючи предметними уміннями, учень /учениця: називає</i> у хронологічній послідовності основні явища економічного, політичного і культурного життя, утворення політичних партій та рухів; <i>показує</i> на карті території українських земель, визначає їх господарську спеціалізацію, регіони піднесення визвольного руху, райони виступів робітників, селян і військових у 1905-1907 рр.; <i>правильно застосовує та пояснює на прикладах поняття та терміни:</i> індустріальне суспільство, монополізація економіки, модернізація суспільного життя, <i>політизація українського національного руху</i>, консолідація нації, міграції населення, діаспора, Столипінська аграрна реформа, земсько-ліберальна опозиція, політична партія, революція. На основі аналізу різних джерел інформації: <i>описує</i> прояви індустріалізації та модернізації суспільного життя на початку ХХ ст., основні події російської революції на українських землях, явища і пам'ятки культури цього періоду; <i>характеризує</i> проведення Столипінської аграрної реформи на українських землях, програми та діяльність</p>

української нації. Земсько-ліберальна опозиція царизму. Процес політизації українського суспільства і національного руху. Українські і загальноросійські політичні партії. Революційна українська партія (РУП). М. Міхновський

Події революції 1905—1907 рр. в Україні. Масові соціальні виступи, збройні повстання. Українська громада у Державній Думі. Діяльність громадських організацій. «Просвіта». Активізація національного руху в західноукраїнських землях. Земельна реформа П. Столипіна та її вплив на українські землі. Піднесення промислового виробництва.

Розвиток культури на початку ХХ ст. Освіта. Наука. Видатні вчені. Українська преса та видавництва.

Здобутки майстрів літератури та мистецтва.

Зміни у побуті та звичаях українців. Діяльність національних і спортивно-фізкультурних організацій «Сокіл» і «Січ».

Духовні цінності українців. Церковне життя. Митрополит А. Шептицький та його роль у піднесенні національного життя в західноукраїнських землях.

політичних партій основні риси розвитку духовного життя та *надає їм власну оцінку*; *порівнює* прояви і процеси модернізації повсякденного життя населення Наддніпрянської України та західноукраїнських земель між собою та з аналогічними загальноєвропейськими та світовими; *визначає* зв'язки між процесами формування індустріального суспільства та піднесенням визвольного руху, формуванням національної свідомості та розвитком культури.

II. Набуваючи предметних компетентностей, учень: *застосовує періодизацію* вітчизняної та всесвітньої історії як інструмент для розуміння особливостей розвитку українських земель початку ХХ ст.; *використовує карту як джерело інформації* для *з'ясування:* територіального поділу українських земель, економічного розвитку та господарської спеціалізації регіонів, районів піднесення суспільно-політичного та визвольного руху, міграційних процесів.

На основі критичного аналізу та інтерпретації альтернативних джерел інформації: *виділяє та пояснює характерні ознаки* впливу подій російської революції, Столипінської аграрної реформи, діяльності політичних партій, суспільних та національних рухів на економічний та соціальний розвиток та політичне життя українських земель *обґрунтовує зв'язок між причинами, сутністю, значенням та наслідками* процесів формування

		<p>індустріального суспільства та піднесенням визвольного руху, національної свідомості та розвитком культури;</p> <p><i>спираючись на загальнолюдські та національні цінності, оцінює</i> суперечливі процеси модернізації життя населення, основні риси розвитку духовного життя і культури;</p> <p><i>аналізує, узагальнює факти та різні точки зору</i> щодо процесів консолідації української нації, формування політичних партій, впливу російської революції на українські землі, Столипінської аграрної реформи, <i>обґрунтовує власну позицію</i> з цих питань, викладає її у формі усної відповіді та історичного есе;</p> <p><i>характеризує, порівнює, узагальнює та критично оцінює</i> прояви і процеси модернізації повсякденного життя населення Наддніпрянської України, західноукраїнських земель у контексті аналогічних загальноєвропейських і світових;</p> <p><i>користуючись довідковою літературою, Інтернетом тощо для самостійного пошуку інформації, готує</i> доповіді, повідомлення, есе і реферати про політизацію українського національного руху.</p>
1	Узагальнення	

<p>7</p>	<p>Тема 2. Україна в роки Першої світової війни. Початок Української революції</p> <p><i>Провідні ідеї</i></p> <p><i>Україна – об’єкт геополітичних планів провідних країн світу та театр воєнних дій. Прагнення людей до національної і соціальної свободи в умовах війни та кризи суспільного життя. Трагізм війни й знецінення людського життя. Піднесення українського визвольного руху.</i></p> <p>Україна в геополітичних планах країн Антанти і центральних держав. Ставлення населення і політиків до війни. Заснування Головної української ради у Львові. Союз визволення України. Формування легіону Українських січових стрільців.</p> <p>Воєнні дії на території України у 1914 р. Захоплення російськими військами Східної Галичини та Північної Буковини. Антиукраїнська русифікаторська політика. Боротьба за автономію та самостійність України.</p> <p>Воєнні дії на території України в 1915 — 1917 рр. Посилення економічної та політичної кризи в Російській та Австро-Угорській імперіях. Господарська розруха. Життя на фронті і в тилу. Зростання соціальної напруги.</p>	<p><i>І. Володіючи предметними уміньми, учень/учениця: називає основні події Першої світової війни на українських землях, основні події початку української революції;</i></p> <p><i>складає синхроністичну таблицю “Воєнні події Першої світової війни”;</i></p> <p><i>показує на карті території українських земель, де відбувались воєнні події Першої світової війни;</i></p> <p><i>правильно застосовує та пояснює на прикладах поняття та терміни: Перша світова війна, русифікація, автономія, український визвольний рух, українська революція, Українська Центральна рада, ради робітничих і солдатських депутатів, українізація армії, самостійники, Генеральний секретаріат УЦР.</i></p> <p><i>На основі різних джерел інформації: описує воєнні дії на фронтах Першої світової війни в українських землях, події початку революції, утворення Центральної Ради, повсякденне життя людей в умовах війни та революції;</i></p> <p><i>характеризує ставлення політичних сил до Першої світової війни”, політичні партії в під російській Україні, геополітичні плани країн Антанти і центральних держав щодо України, антиукраїнську русифікаторську політику та боротьбу за самостійність України в західноукраїнських землях, вплив Лютневої демократичної революції в Росії на піднесення українського визвольного руху, I та II універсали Центральної ради, взаємостосунки УЦР та</i></p>
----------	---	---

		Тимчасового уряду; <i>складає</i> порівняльну таблицю “Ставлення політичних сил до Першої світової війни”, характеристики та політичні портрети видатних діячів української революції;
--	--	---

Вплив Лютневої демократичної революції в Росії на піднесення українського визвольного руху. Початок української революції. Політичні партії в підросійській Україні. Утворення Центральної Ради, її склад і політична програма. Ідея автономії України українському суспільстві. М. Грушевський. Діяльність рад робітничих і солдатських депутатів. Початок українізації армії.

Український національний Конгрес. Зміна статусу Центральної ради. Пошуки компромісу з Тимчасовим урядом. I Універсал Центральної Ради. Утворення Генерального секретаріату. В. Винниченко. II Універсал Центральної Ради. Розкол у національному русі. «Тимчасова інструкція Генеральному секретаріату Тимчасового уряду на Україні».

Прорахунки Центральної Ради. Зміни у політичних настроях, економічному та соціальному становищі населення. Корніловський заколот і Україна. Наростання анархії в Україні. Загострення конфлікту Центральної Ради з Тимчасовим урядом Росії.

визначає сутність і особливості взаємозв'язку Першої світової війни, Лютневої революції в Росії і української революції;

порівнює різні точки зору щодо впливу Першої світової війни, загальноросійських процесів на Україну, діяльності УЦР у березні-листопаді 1917 р. та висловлює власну позицію з цих питань.

II. Набуваючи предметних компетентностей, учень/учениця:

застосовує періодизацію вітчизняної та всесвітньої історії як інструмент для розуміння особливостей впливу Першої світової війни та Лютневої революції на українські землі;

використовує карту як джерело інформації для з'ясування: геополітичних планів країн Антанти і Троїстого союзу щодо України, основних подій Першої світової війни на українських землях.

На основі критичного аналізу та інтерпретації альтернативних джерел інформації:

виділяє та пояснює характерні ознаки політики царату на західноукраїнських землях, зрушень у повсякденному житті населення, пов'язаних з війною та революцією;

обґрунтовує зв'язок між причинами, сутністю, значенням та наслідками Першої світової війни, початком визвольного руху українського народу та життям населення;

спираючись на загальнолюдські та національні

цінності, оцінює ідеї і гасла різних політичних сил щодо майбутнього України, трагізм війни й знецінення людського життя, роль людського фактору в українській революції

аналізує, узагальнює факти, порівнює та критично оцінює різні точки зору щодо ставлення різних політичних сил до Першої світової війни; наслідки воєнних дій на українських на тлі загального ходу війни, передумов і причин української революції, різні точки зору щодо діяльності УЦР, взаємостосунки УЦР з різними політичними силами і Тимчасовим урядом, обґрунтовує власну позицію з цих питань, викладає її у формі усної відповіді та історичного есе;

характеризує, порівнює, узагальнює та критично оцінює процеси і явища суспільного життя, пов'язані з впливом Першої світової війни та революційних подій в Україні у контексті аналогічних загальноєвропейських і світових;

користуючись довідковою літературою, Інтернетом тощо для самостійного пошуку інформації, готує доповіді, повідомлення, есе і реферати про основні події української революції.

1	Узагальнення	
9	<p>Тема 3. Український державотворчий процес (1917-1921 рр.)</p> <p><i>Провідні ідеї теми</i></p> <p><i>Пошуки шляхів утворення незалежної держави. Боротьба за соборність України. Розкол у національному русі, дезорієнтація населення – основні причини поразки української революції.</i></p> <p>Вплив жовтневого перевороту в Петрограді на події в Україні. Боротьба за владу в Києві. Легітимізація Центральної Ради. III Універсал ЦР. Проголошення УНР. Внутрішня та зовнішня політика Центральної Ради.</p> <p>Всеукраїнський з'їзд робітничих, солдатських і селянських депутатів. Ультиматум російського Раднаркому. Утворення радянської УНР. Вторгнення військ радянської Росії на територію України.</p> <p>IV Універсал ЦР. Проголошення незалежності УНР. Політика більшовиків в Україні. Руйнація звичайного повсякденного способу життя і настрої населення в умовах загострення політичної боротьби.</p> <p>Мирний договір з центральними державами у Брест-Литовську. Вступ німецьких та австро-угорських військ в Україну. Падіння радянської влади в Україні. Останні дні Центральної Ради.</p> <p>Гетьманський переворот. П. Скоропадський. Внутрішня та зовнішня політика Української держави.</p>	<p><i>I. Володіючи предметними уміннями, учень:</i></p> <p><i>називає</i> дати основних подій періоду визвольних змагань та громадянської війни.</p> <p><i>показує</i> на карті місця основних подій періоду визвольних змагань та військові дії періоду громадянської війни;</p> <p><i>правильно застосовує та пояснює на прикладах поняття та терміни:</i> визвольні змагання українського народу, УНР, Гетьманат, Директорія, громадянська війна, інтервенція, злука, соборність України, ЗУНР, УГА.</p> <p>На основі різних джерел інформації:</p> <p><i>описує</i> політичні події, соціально-економічне становище, повсякденне життя, настрої населення та психологічний клімат у суспільстві за часів визвольних змагань;</p> <p><i>характеризує</i> внутрішню та зовнішню політику українських урядів державний устрій за часів ЦР, Гетьманату, Директорії та <i>порівнює</i> їх, <i>складаючи відповідну таблицю</i> за власними критеріями;</p> <p><i>надає характеристику</i> історичних особистостей, <i>складає політичні та історичні портрети</i> видатних діячів української революції;</p> <p><i>визначає</i> причинно-наслідкові зв'язки між подіями, явищами та процесами періоду визвольних змагань;</p> <p><i>формулювати власні погляди та оцінки</i> щодо значення УЦР, Української Держави, періоду Директорії.</p>

Ставлення до неї політичних партій і народу. Національно-культурні перетворення. В.Вернадський. Селянські повстання влітку і	
--	--

восени 1918 р. Консолідація національно-демократичних сил та утворення політичної опозиції гетьманату. Падіння гетьманського режиму. Анулювання Брестського миру і новий наступ військ РСФРР на Україну.

Утворення Директорії. Відновлення УНР в умовах збройного конфлікту з радянською Росією. С.Петлюра. Трудовий конгрес. Отаманщина. Більшовицька агресія проти УНР. Поразки УНР. Боротьба з денікінцями. Об'єднані українські армії. Психологічний клімат у суспільстві, знецінення людського життя.

Утворення Української національної ради у Львові. Проголошення ЗУНР. Є. Петрушевич. Створення УГА. Злука УНР і ЗУНР. Українсько-польська війна. Створення Української Галицької армії. Поглинення Північної Буковини, Бессарабії та Закарпаття іноземними державами.

Запровадження радянської влади в Україні, Х.Раковський. Політика воєнного комунізму в Україні. Червоний терор. Повстанський рух. Н.Махно. Падіння радянської влади у 1919 р. Денікінський окупаційний режим.

Організація влади в Україні після приходу радянських військ восени 1919 року.

Відновлення більшовицького режиму. Повернення до політики «воєнного комунізму».

Радянсько-польська війна і Україна. Початок наступу російських військ на Україну. Варшавська

II. Набуваючи предметних компетентностей, учень/учениця:

застосовує періодизацію вітчизняної та всесвітньої історії як інструмент для розуміння сутності та особливостей українського державотворчого процесу у 1917-1921 рр.;

використовує карту як джерело інформації для з'ясування: масштабу та перебігу подій періоду визвольних змагань.

На основі критичного аналізу та інтерпретації альтернативних джерел інформації:

виділяє та пояснює характерні ознаки державного устрою за часів ЦР, Гетьманату, Директорії, ЗУНР, внутрішньої та зовнішньої політики українських урядів, радянського керівництва за часів визвольних змагань;

обґрунтовує зв'язок між причинами, сутністю, значенням та наслідками державотворчих процесів цього періоду, поразки визвольних змагань;

спираючись на загальнолюдські та національні цінності, оцінює роль людського фактору в українській революції;

аналізує, узагальнює факти, порівнює та критично оцінює різні точки зору щодо пошуків шляхів утворення незалежної держави, діяльності російських та українських більшовиків під час української революції, методів боротьби та значення УЦР, Української держави, Директорії; причин поразки

<p>угода. Наступ польсько-українських військ. Польський окупаційний режим і ставлення до нього населення. Подальший хід війни та її підсумки. Припинення боротьби регулярних українських військ. Повстанські рухи, поразка українського визвольного руху, більшовицька окупація України. Уроки та наслідки державотворчих процесів.</p>	<p>української революції та її наслідків, <i>обґрунтовує власну позицію</i> з цих питань, <i>викладає її</i> у формі усної відповіді та історичного есе; <i>характеризує, порівнює, узагальнює та критично оцінює</i> проблеми боротьби України за незалежність у контексті загальноєвропейських і світових процесів, <i>аргументує свою точку зору</i> з посиланням на джерело, беручи участь в дискусіях та дебатах; <i>користуючись довідковою літературою, Інтернетом тощо для самостійного пошуку інформації, готує</i> аналітичні доповіді, повідомлення, есе і реферати про основні події української революції та визвольних змагань.</p>
---	---

1	Узагальнення	
4	<p>Тема 4. Культура і духовне життя в Україні (1917-1921 рр.)</p> <p><i>Провідні ідеї теми</i> <i>Розвиток культури в умовах Української революції.</i></p> <p>Нові тенденції та чинники розвитку культури в 1917-1921 рр. Зрушення у ціннісних орієнтаціях населення. Руйнування традиційно-побутової культури. Суперечливе ставлення населення до культурних цінностей. Подвижництво творців та діячів культури, їх внесок у вітчизняну й світову культуру. Діяльність більшовиків у сфері культури. Культурно-освітня діяльність громадських організацій.</p> <p>Культурні здобутки українських урядів в освітній політиці. Освітня політика більшовиків. Стан науки. Відкриття УАН і університетів.</p> <p>Література, театральне, музичне, хорове, образотворче мистецтво.</p> <p>Революційна доба і українська церква. Релігійне життя.</p>	<p><i>I. Володіючи предметними уміннями, учень/учениця:</i> <i>називає</i> дати основних подій культурного і духовного життя в Україні у 1917-1921 рр. <i>показує</i> на карті місць і територій, пов'язаних з розвитком освіти, науки та мистецтва; <i>правильно застосовує та пояснює на прикладах поняття та терміни</i> культурно-освітня діяльність традиційно-побутова культура, УАН</p> <p>На основі різних джерел інформації: <i>описує</i> розвиток освіти та відкриття нових навчальних закладів, культурно-освітню діяльність громадських організацій, пам'ятки культури; <i>характеризує</i> основні чинники, явища, процеси розвитку культури цього періоду, зрушення у ціннісних орієнтаціях населення, подвижництво творців культури, культурно-освітню політику українських та радянських урядів; <i>порівнює</i> ідеї та цінності, що були характерні для тогочасної культури з сучасними державотворчими ідеями та культурними цінностями українців.</p> <p><i>II. Набуваючи предметних компетентностей, учень:</i> <i>застосовує періодизацію</i> вітчизняної та всесвітньої історії як інструмент для розуміння сутності та особливостей розвитку української культури 1917-1921 рр. На основі критичного аналізу та інтерпретації альтернативних джерел інформації:</p>

виділяє та пояснює характерні ознаки культурної політики за часів ЦР, Гетьманату, Директорії, ЗУНР, радянського керівництва;

обґрунтовує зв'язок між причинами, сутністю, значенням та наслідками державотворчих процесів та культурного розвитку українських земель цього періоду, процесів українського державотворення, формування національної свідомості та розвитком культури;

спираючись на загальнолюдські та національні цінності, оцінює роль людського фактору в розвитку науки, освіти і мистецтва, зрушення у моральних орієнтирах суспільства;

аналізує, узагальнює факти, порівнює та критично оцінює різні точки зору щодо впливу революції, визвольного руху на культурне і духовне життя населення, обґрунтовує власну позицію з цих питань, викладає її у формі усної відповіді та історичного есе;

характеризує, порівнює, узагальнює та критично оцінює розвиток культури України у контексті аналогічних загальноєвропейських і світових процесів, ідеї та цінності, що були характерні для тогочасної культури у співставленні з сучасними державотворчими ідеями та культурними цінностями українців;

користуючись довідковою літературою, Інтернетом тощо для самостійного пошуку інформації, готує аналітичні доповіді, повідомлення, есе і реферати з

		проблем розвитку вітчизняної культури та духовного життя українців.
--	--	---

1	Узагальнення	
4	<p>Тема 5. Українська СРР в умовах нової економічної політики (1921 — 1928 рр.)</p> <p>Провідні ідеї теми</p> <p><i>Загальні тенденції розвитку УСРР в 20-ті роки. Суперечливі процеси життя суспільств. НЕП та українізація як спосіб зміцнення більшовицької влади в Україні.</i></p> <p>Внутрішнє і міжнародне становище. Державний статус України в 1921 — 1922 рр. Утворення СРСР. Статус УСРР у складі Радянського Союзу.</p> <p>Соціально-економічне становище радянської України на початку 1920-х рр. Господарська розруха. Невдалі спроби запровадження планового виробництва. Антирадянські повстання. Зрушення у способі повсякденного життя населення. Голод 1921 — 1923 рр. Впровадження непу в Україні та його особливості. Відбудова промисловості і сільського господарства. Грошова реформа. Початок індустріалізації народного господарства. Поєднання господарчої ініціативи з комуністичною ідеологією. Економічне і соціальне становище населення в роки непу. Зміни в житті жінок. Підсумки нової економічної політики. Зрушення у суспільно-політичному житті країни.</p> <p>«Українізація» (коренізація) як засіб зміцнення влади більшовиків. Розширення сфери застосування української мови в УСРР. Націонал-комунізм. Г. Гринько, О. Шумський, М. Скрипник. Опір «українізації». Ставлення населення до цих процесів. Розвиток науки. Освіта.</p>	<p><i>І. Володіючи предметними уміннями, учень/учениця:</i></p> <p><i>називає хронологічні межі періоду економічної та соціальної стабілізації в Україні та співвідносить їх з аналогічним періодом в країнах Європи та світу, хронологічну послідовність головних подій цього періоду у вигляді таблиці;</i></p> <p><i>показує на карті та пояснює зміни у територіально-адміністративному устрої України у 1921-1928 рр.;</i></p> <p><i>правильно застосовує та пояснює на прикладах поняття та терміни коренізація, українізація, національний комунізм, неп, українське національне відродження.</i></p> <p><i>На основі різних джерел інформації:</i></p> <p><i>описує та порівнює зрушення у повсякденному способі життя різних верств українського населення у 1921-1928 рр.;</i></p> <p><i>аналізує і підсумовує основні факти щодо входження України до складу СРСР, утвердження непу, політики «українізації», культурного розвитку УСРР;</i></p> <p><i>визначає сутність непу та політики українізації; характеризує і порівнює прояви і процеси стабілізації економічного і соціального життя в Україні за часів непу з аналогічними загальноєвропейськими та світовими;</i></p>

Кампанія з ліквідації неписьменності дорослих. Українське національне відродження та його провідники. Творчі спілки. Літературна дискусія 1925 — 1928 рр. М. Хвильовий. Образотворче мистецтво. Кінематограф. О. Довженко. Опір «українізації» з боку чиновництва. Репресії проти інтелігенції.

Релігійне життя в Україні. Виникнення Української автокефальної православної церкви (УАПЦ). Формування нового способу повсякденного життя і зміни в системі цінностей.

формулює власну оцінку результатів та наслідків непу та політики «українізації»;
визначає та обґрунтовує зв'язки між політикою непу, входженням України до складу СРСР, політикою українізації та основними тенденціями розвитку культури і духовного життя.

II. Набуваючи предметних компетентностей, учень:

застосовує періодизацію загальносвітового та європейського історичного процесу як інструмент для розуміння особливостей розвитку УСРР у 1921-1928 рр.;

використовує карту як джерело інформації для з'ясування: ресурсів, джерел, масштабів і перебігу процесів непу та відбудови народного господарства;

На основі критичного аналізу та інтерпретації альтернативних джерел інформації:

виділяє та пояснює характерні ознаки процесів входження України до складу СРСР, непу та політики «українізації», розвитку культурного та духовного життя;

аналізує, узагальнює факти та різні точки зору щодо входження України до складу СРСР, непу та політики «українізації», обґрунтовує власну позицію з цього питання, викладає її у формі усної відповіді та історичного есе;

обґрунтовує зв'язок між причинами, сутністю,

		<p><i>значенням та наслідками процесу входження України до складу СРСР, непу, політики українізації;</i></p> <p><i>спираючись на загальнолюдські та національні цінності, оцінює здобутки та проблеми культурного та духовного життя в Україні у 1921-1928 рр.;</i></p> <p><i>характеризує, порівнює, узагальнює та критично оцінює входження України до складу СРСР, непу та політики «українізації» в контексті процесів європейської та світової стабілізації.</i></p>
--	--	---

<p>6</p>	<p>Тема 6. Україна в 1929 — 1938 рр.</p> <p>Провідні ідеї теми</p> <p>Одержавлення суспільства, тотальний контроль та ідеологізація як характерні риси суспільного життя України в 30-ті роки., утвердження тоталітарного режиму.</p> <p>Перехід до форсованої індустріалізації. Директивна економіка. Централізація управління промисловістю. Промисловість України напередодні Другої світової війни. Життя і побут людей у місті.</p> <p>Хлібозаготівельні кризи 1927-1929 рр. Перехід до суцільної колективізації. Доля приватних сільських господарів та їх господарств. Зрушення у житті і побуті селян. Деформація селянської психології: втрата “почуття господаря”. Розкуркулення.</p> <p>Причини й передумови голодомору. «Закон про п’ять колосків». Посилення «хлібозаготівель» та їх суть. Демографічні втрати. Ставлення влади до подій в Україні: формування подвійної моралі. Масштаби та наслідки голодомору. Завершення колективізації. Заходи щодо зміцнення колгоспів.</p> <p>Зміни та деформації в соціальному складі населення. Формування партійно-бюрократичної номенклатури. „Великий терор”. Судові процеси. «Шахтинська справа». «Спілка визволення України». Масові репресії та їх жертви. Утвердження тоталітарного режиму в Україні. Пропагандистський ідеал радянської людини. Зміни у масовій психології та свідомості населення під впливом</p>	<p><i>І.Володіючи предметними уміннями, учень /учениця:</i></p> <p><i>називає хронологічні межі періоду в Україні та співвідносить їх з подіями і процесами в країнах Європи та світу, встановлює хронологічну послідовність головних подій цього періоду, складає синхроністичну та хронологічну таблицю; показує на карті місця, пов’язані з подіями періоду суцільної колективізації та Голодомору; правильно застосовує та пояснює на прикладах поняття та терміни форсована індустріалізація, колективізація, тотальний контроль, ідеологізація, партійно-бюрократична номенклатура, масові репресії, «розстріляне відродження», геноцид, “великий терор”, тоталітарний режим, соціальна демагогія, свідомість населення, масова психологія.</i></p> <p><i>На основі аналізу різних джерел інформації: описує події та явища закріплення радянської влади в Україні, зрушення у повсякденному способі життя різних верств українського населення у цей період; аналізує і підсумовує основні факти закріплення радянської влади в Україні в економічній, соціальній та духовно-культурній сферах життя суспільства; характеризує і порівнює явища і процеси закріплення радянської влади в Україні,</i></p>
-----------------	---	--

терору і соціальної демагогії.

Згорання українізації. Становище у галузі шкільної освіти. Вища школа. Остаточне подолання неписьменності дорослих. Досягнення науки та гальмівні чинники в її розвитку. Література і мистецтво. Л.Курбас. Театр. Кіно. Радіомовлення. ЗМІ. «Розстріляне відродження». Політика держави щодо церкви. Занепад релігійного життя .

суспільного та повсякденного життя у цей період та у період непу, а також із загальноєвропейськими та світовими процесами розвитку індустріального суспільства;

аналізує, узагальнює факти щодо причини та наслідків процесу закріплення радянської влади в Україні.

формулює сутнісні ознаки закріплення радянської влади в Україні, колективізації;

узагальнює основні факти щодо голодомору в Україні та формулює власну оцінку цих подій;

характеризує культурні процеси та оцінює підсумки культурницької діяльності більшовиків; визначає та обґрунтовує зв'язки між закріпленням радянської влади в Україні і масовими репресіями в Україні та зрушеннями у повсякденному житті і масовій психології, розстріляним відродженням та основними тенденціями в культурному житті.

II. Набуваючи предметних компетентностей, учень/учениця:

застосовує періодизацію загальносвітового та європейського історичного процесу як інструмент для розуміння особливостей розвитку радянської України у 1929-1938 рр.;

використовує карту як джерело інформації для з'ясування: ресурсів, джерел, масштабів і перебігу процесів форсованої індустріалізації й суцільної колективізації; Голодомору.

На основі критичного аналізу та інтерпретації альтернативних джерел інформації:

виділяє та пояснює характерні ознаки процесів закріплення радянської влади в Україні, одержавлення суспільного життя, утвердження тоталітарного режиму, розвитку культурного та духовного життя у 1929-1938 рр.;

аналізує, узагальнює факти щодо форсованої індустріалізації, суцільної колективізації, голодомору, обґрунтовує власну позицію з цього питання, викладає її у формі усної відповіді та історичного есе;

обґрунтовує зв'язок між причинами, сутністю, значенням та наслідками процесів закріплення радянської влади в Україні та утвердженням тоталітарного режиму, особливостями та протиріччями духовно-культурного розвитку суспільства, зрушеннями у свідомості та психології населення, змінами у повсякденному житті;

спираючись на загальнолюдські та національні цінності, оцінює Голодомор як геноцид, здобутки та проблеми культурного та духовного життя в Україні у 1929-1938 рр.;

характеризує, порівнює, узагальнює та критично оцінює процеси закріплення радянської влади в Україні, утвердження тоталітарного режиму, рівень та способи життя населення,

		пропагандистський ідеал та насаджувані ціннісні орієнтації.
--	--	---

<p>3</p>	<p>Тема 7. Західноукраїнські землі в 1921 — 1939 рр. Провідні ідеї теми Особливості розвитку західноукраїнських земель в складі іноземних держав. Опір українського населення процесам асиміляції і денаціоналізації. Правовий статус Східної Галичини та українських північно-західних земель (Волинь, Полісся, Підляшшя) у складі Польщі. Осадництво. Промисловість і сільське господарство. Українська кооперація. Економічне, політичне і соціальне становище населення. Політична ситуація. Розгортання українського націоналістичного руху. Утворення Української військової організації та Організації українських націоналістів. Українські політичні партії та об'єднання. Є. Коновалець. С. Бандера. Д. Донцов. В.Липинський. Політика польського уряду щодо опозиційних рухів. «Пацифікація». Культурне життя. Українські землі в складі Румунії. Політика румунського уряду щодо українців. Економічне і соціальне становище населення. Діяльність українських політичних партій і рухів. Культурне життя. Входження Закарпаття до складу Чехословаччини. Економічне і соціальне становище населення. Культурне життя. Течії у громадсько-політичному житті українців: русофільство, русинство, українофільство. Надання автономії та проголошення незалежності Карпатській Україні. “Карпатська січ”. А.Волошин.</p>	<p><i>І.Володіючи предметними уміннями, учень /учениця:</i> <i>називає</i> у хронологічній послідовності головні події в західноукраїнських землях цього періоду, співвідносить їх з подіями і процесами в радянській Україні, країнах Європи, складає синхроністичну таблицю; <i>показує</i> на карті західноукраїнські землі, що увійшли до складу Польщі, Румунії та Чехословаччини, регіони, охоплені визвольним рухом. <i>правильно застосовує</i> та пояснює на прикладах поняття та терміни правовий статус території, осадництво, пацифікація, український націоналізм, русофільство, русинство, українофільство як течії у громадсько-політичному житті українців, Карпатська Україна. <i>На основі аналізу різних джерел інформації:</i> <i>описує</i> головні події розвитку західноукраїнських земель у складі іноземних держав, зрушення у повсякденному способі життя різних верств українського населення; <i>характеризує</i> і порівнює явища і процеси економічного розвитку, суспільного та повсякденного життя в західноукраїнських землях з проявами суспільного та повсякденного життя в УРСР за часів непу та закріплення радянської влади в УРСР, аналізує, узагальнює факти,</p>
-----------------	--	---

визначає причини та наслідки важливих подій і явищ політичного, соціального та культурного життя західноукраїнських земель у 1921-1938 рр., формулює власні оцінки цих подій;

формулює причини створення УВО та ОУН, розгортання націоналістичного руху на Західній Україні

визначає сутність політики осадництва та “пацифікації” та інших проявів національної політики щодо українського населення в Польщі, Румунії та Чехословаччині,;

визначає та обґрунтовує зв’язки між особливостями правового статусу західноукраїнських земель та національною політикою іноземних держав і зрушеннями у повсякденному, культурному житті і масовій психології.

II. Набуваючи предметних компетентностей, учень/учениця:

застосовує періодизацію загальносвітового та європейського історичного процесу як інструмент для розуміння особливостей розвитку західноукраїнських земель у 1921-1938 рр.;

використовує карту як джерело інформації для з’ясування: особливостей розвитку західноукраїнських земель у складі інших держав;

На основі критичного аналізу та інтерпретації альтернативних джерел інформації:

		<p>виділяє та пояснює характерні ознаки процесів розвитку українських земель у складі Польщі, Румунії, Чехословаччини у 1921-1938 рр.;</p> <p>обґрунтовує зв'язок між причинами, сутністю, значенням та наслідками процесів входження західноукраїнських земель у склад Польщі, Румунії, Чехословаччини, розвитком визвольного руху, зрушеннями в економічному та політичному житті, у свідомості та психології населення, змінами у повсякденному житті;</p> <p>спираючись на загальнолюдські та національні цінності, оцінює здобутки та проблеми культурного та духовного життя населення західноукраїнських земель у 1921-1938 рр.</p> <p>аналізує, узагальнює, критично оцінює факти та різні точки зору щодо осадництва, пацифікації, розвитку визвольного руху в західноукраїнських, причин виникнення та існування Карпатської України землях обґрунтовує власну позицію з цих питань, викладає її у формі усної відповіді та історичного есе.</p>
--	--	--

2	<p>Тема 8. Історія рідного краю (1900 -1938 рр.)¹</p> <p>Процеси модернізації економічного і соціального життя на початку ХХ ст. Зміни у повсякденному житті населення. Політичне життя. Духовне життя, звичаї, традиції, побут.</p> <p>Вплив Першої світової війни на соціальне і економічне життя. Події української революції на території краю. Ставлення населення до політичних подій. Руйнація традиційного способу життя.</p> <p>Вплив військово-політичних подій 1917 -1921 рр. на становище в краї. Зміни влади, перерозподіл власності і ставлення населення до цих процесів. Повсякденне життя мешканців краю. Особливості культурних процесів. Внесок діячів культури краю в розвиток вітчизняної культури.</p> <p>Особливості адміністративно-територіального устрою, економічного і соціального розвитку краю у 1921-1938 рр. Зміни у повсякденному житті населення. Політичне життя. Духовне життя, звичаї, традиції, побут.</p> <p>Особливості процесів культурного і духовного життя. Здобутки діячів культури краю.</p>	<p><i>I. Володіючи предметними уміннями, учень /учениця: називає основні події і процеси історії краю і співвідносить їх з подіями і процесами вітчизняної та європейської історії; показує на карті просторові межі краю, місця основних подій регіональної історії.</i></p> <p>На основі різних джерел інформації (текстів, фрагментів історичної літератури, письмових та речових історичних джерел, Інтернет –ресурсів, ілюстрацій, фондів та експонатів музеїв, історичних пам’яток):</p> <p><i>описує головні події та явища історії краю у 1900-1938 рр., побут, повсякденне життя людей краю; характеризує особливості духовного та суспільного життя мешканців краю, порівнюючи з аналогічними явищами та процесами на інших територіях України. складає характеристики та політичні портрети видатних діячів історії краю; готує доповіді, повідомлення, реферати про важливі події та діяльність відомих жителів краю та виступає перед класом, батьками, місцевою громадою.</i></p> <p><i>II. Набуваючи предметних компетентностей, учень/учениця: бере участь у групових та</i></p>
---	--	--

¹ Провідні ідеї до тем «Історія рідного краю» формуються вчителями відповідно до особливостей історичного розвитку регіону й місцевості у контексті загальноукраїнських, європейських та світових тенденцій

		індивідуальних дослідженнях, проектах, краєзнавчих походах, презентаціях та конференціях, діяльності місцевих музеїв, виготовленні засобів навчання для уроків історії, інформаційній краєзнавчій роботі серед населення, діяльності зі збереження пам'яток історії культури краю.
1	<i>Узагальнення</i>	
1	<i>Підсумкове узагальнення</i>	
2	<i>Резерв</i>	

11-Й КЛАС (52 ГОДИНИ)

К- ТЬ ГОД ИН	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
8	<p>Вступ. Завдання і структура курсу. Способи роботи учнів з підручником, додатковою навчальною літературою, електронними та Інтернет-ресурсами. Форми і методи організації навчальної діяльності на заняттях з курсу. Державні вимоги до рівня підготовки учнів.</p> <p>Тема 1. УКРАЇНА В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (1939—1945 рр.). ВЕЛИКА ВІТЧИЗНЯНА ВІЙНА (1941—1945 рр.)</p> <p>Україна у міжнародній політиці напередодні Другої світової війни. Радянсько-німецькі договори 1939 р. Початок Другої світової війни. Вступ Червоної армії на територію</p>	<p>Учень/учениця: <i>визначає</i> хронологічну послідовність подій Другої світової та Великої Вітчизняної війн початкового їх періоду та його основні етапи й співставляє зміст означених понять. <i>Спираючись на карту</i> та інші джерела інформації, характеризує геополітичні плани СРСР та Німеччини щодо України, показує на карті території, де відбувались воєнні події Другої світової та Великої Вітчизняної війн і розгортався рух опору. На основі різних джерел інформації: <i>порівнює</i> ставлення до війни різних верств населення та політичних сил в українських землях; <i>описує</i> героїчні події Великої Вітчизняної війни;</p>

	<p>Західної України. Возз'єднання Хотинщини, Південної Бессарабії і Північної Буковини з УРСР.</p> <p>Радянізація нових територій. Становище в Україні в 1939-у першій половині 1941 рр.</p> <p>Початок Великої Вітчизняної війни. Відступ Червоної армії. Мобілізаційні заходи та евакуація. Військові події 1941—1942 рр. Окупація України. Колабораціонізм.</p> <p>Нацистський «новий порядок». Життя населення України в умовах окупації. Концтабори та масове знищення людей. Голокост. Остарбайтери. Життя в евакуації.</p> <p>Рух Опору та його течії. Розгортання радянського партизанського руху. Діяльність ОУН. Утворення УПА.</p> <p>Початок визволення України. Бої на Лівобережжі. Звільнення Києва. Звільнення Правобережної та Південної України. Примусове виселення з Криму в східні райони СРСР татар, греків, вірмен.</p> <p>Завершення вигнання окупантів з України. Становище в західних областях. Завершення Великої Вітчизняної війни. Героїзм українського народу. Ціна перемоги. Культура в роки війни.</p> <p>Наш край у 1939-1945 рр.</p>	<p>описує повсякденне життя та визначає зміни, пов'язані з війною; <i>характеризує та порівнює</i> діяльність національного та партизанського антифашистських рухів, дає їм власну оцінку; порівнює різні точки зору щодо діяльності ОУН і УПА за часів війни, дає їм власну оцінку; <i>складає</i> характеристики та політичні портрети видатних українських полководців та героїв війни; <i>порівнює</i> різні точки зору, що існують в історичній науці, відносно подій та етапів Другої світової та Великої Вітчизняної війн та визначає власну позицію; <i>розповідає</i> про ціну перемоги та висловлює власну позицію щодо ролі війн у житті людства.</p>
4	<p>Тема 2. УКРАЇНА В ПЕРШІ ПОВОЄННІ РОКИ (1945 — ПОЧАТОК 50-х рр.)</p> <p>Адміністративно-територіальні зміни. Україна в ООН та міжнародних організаціях. Внутрішньополітичне та економічне становище республіки. Відбудовчі процеси у господарстві. Голод 1946—1947 рр. Зміни в житті та побуті населення.</p> <p>Відновлення політики радянізації в західних областях України. Становище церкви. Ліквідація УГКЦ. Партизанські дії УПА. Операція «Вісла».</p> <p>Освіта. Наука. Література і мистецтво. Становище творчої інтелігенції. Ідеологічні кампанії.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p><i>визначає</i> хронологічну послідовність головних подій відбудовчого періоду.</p> <p><i>Пояснює</i> на основі карти зміни в адміністративно-територіальному устрої та відбудовчі процеси у промисловості.</p> <p>На основі різних джерел інформації: <i>характеризує</i> зовнішньополітичну діяльність УРСР, <i>співставляє</i> різні точки зору щодо цього питання та дає їй власну оцінку;</p> <p><i>визначає</i> умови і особливості відбудовчих процесів в Україні у порівнянні з загальноєвропейськими варіантами післявоєнної конверсії та відбудови;</p>

	<p>Наш край у 1945-на початку 50-х рр.</p>	<p><i>розповідає</i> про життя населення західних областей в умовах опору радянській владі; <i>порівнює</i> першу та другу хвилі радянзації західних областей; <i>характеризує</i> протистояння радянської влади та національно-визвольного руху в західних областях України. <i>співставляє</i> різні точки зору щодо цього питання та дає їм власну оцінку; <i>описує</i> повсякденне життя та визначає зміни, пов'язані з відбудовчими процесами; <i>визначає</i> зв'язки між відбудовчими процесами, особливостями політичного життя та суперечливими явищами у розвитку культури та духовного життя.</p>
1	<p><i>Узагальнення</i></p>	
7	<p>Тема 3. УКРАЇНА В УМОВАХ ПОЛІТИЧНОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА (1953—1964 рр.)</p> <p>Внутрішньополітичне становище України у середині 50-х рр. Стан промисловості та сільського господарства. Соціальне та економічне життя населення. Входження Кримської області до складу УРСР.</p> <p>XX з'їзд КПРС і початок лібералізації. Реабілітація жертв сталінських репресій. Ставлення в суспільстві до діяльності М. Хрущова. Загострення боротьби серед вищого партійного керівництва України.</p> <p>Зміни в управлінні господарством. Розвиток промисловості. Аграрна політика у другій половині 50-х — першій половині 60-х рр. XX ст. Нові явища у соціальній сфері. Зрушення у повсякденному житті населення.</p> <p>Науково-технічна революція. Реформи освіти. Здобутки науки. Посилення русифікації. «Відлига» в українській літературі та у мистецтві. «Шістдесятництво» в українській культурі.</p> <p>Зародження дисидентського руху в Україні та його</p>	<p>Учень/учениця: на основі різних джерел інформації: <i>характеризує</i> внутрішньополітичне та соціально-економічне становище України на початку 50-х років XX ст.; <i>описує</i> прояви процесів лібералізації в різних сферах життя українського суспільства, співставляє різні точки зору щодо процесів лібералізації в Україні та дає їм власну оцінку; <i>визначає</i> сутність і значення дисидентського руху, характеризує особливості його зародження в Україні та його вимоги у порівнянні з міжнародними нормативно-правовими актами щодо захисту прав людини того часу; <i>описує</i> повсякденне життя та визначає зміни, пов'язані з процесами лібералізації суспільства; <i>аналізує</i> явища суспільного життя, визначає причини та наслідки реформ; <i>характеризує</i> основні тенденції в розвитку культури та її вплив на українське суспільство; <i>визначає</i> зв'язки між процесами лібералізації суспільства, особливостями політичного життя та суперечливими явищами у розвитку культури та духовного життя;</p>

	особливості. Релігійна політика. Наш край у 1953-1964 рр.	<i>доводить</i> , що процеси лібералізації здійснили вплив на зростання національної самосвідомості.
1	<i>Узагальнення</i>	
1	<i>Резервний час</i>	
8	<p>Тема 4. УКРАЇНА У ПЕРІОД ЗАГОСТРЕННЯ КРИЗИ РАДЯНСЬКОЇ СИСТЕМИ (СЕРЕДИНА 60-х — ПОЧАТОК 80-х рр.)</p> <p>Ідеологічні орієнтири партійно- радянського керівництва та зміни у його структурі. Конституція УРСР 1978 р.</p> <p>Спроби реформування економіки в другій половині 60-х років. Економічне становище УРСР у 70-ті — на початку 80-х рр. XX ст. Матеріальний рівень життя населення.</p> <p>Зміни в соціальній та у національній структурі населення. Здобутки і проблеми розвитку соціальної сфери. Привілейоване становище партійно-радянської номенклатури. Повсякденне „життя населення. Моральний стан радянського суспільства.</p> <p>Освіта. Стан науки: здобутки і проблеми. Розвиток літератури. Формування опозиційних течій в культурі та реакція на них влади. Суперечливі тенденції в розвитку українського мистецтва.</p> <p>Активізація опозиційного руху в другій половині 60-х — на початку 70-х років. Форми діяльності дисидентів. Наш край у середині 60-х- на початку 80-х рр.</p>	<p>Учень/учениця: <i>визначає</i> хронологічну послідовність та зв'язки між головними подіями періоду «застою» в Україні. <i>Пояснює</i> на основі карти основні тенденції економічного і соціального розвитку України у 60—80-ті роки XX ст. На основі різних джерел інформації: <i>характеризує</i> внутрішньополітичне та соціально-економічне становище України у другій половині 60-х — першій половині 80-х років XX ст.; <i>порівнює</i> реформи за часів М. Хрущова з реформами другої половини 60-х рр., визначаючи їх причини та наслідки; <i>визначає, пояснює</i> на прикладах поняття «застій», дає власну оцінку цьому періоду життя України; <i>характеризує та порівнює</i> основні вимоги дисидентського руху в Україні в умовах лібералізації суспільства з вимогами другої хвилі опозиційного руху наприкінці 60-х — в 70-ті рр., співвідносить його прояви з міжнародними нормативно-правовими актами щодо захисту прав людини»того часу; <i>описує</i> повсякденне життя та визначає зміни, пов'язані з кризовими процесами у суспільстві періоду застою; <i>аналізує</i> різні точки зору щодо оцінки періоду застою і його проявів в Україні; <i>визначає</i> власну позицію щодо питання про системну кризу радянського суспільства, зв'язки між цими процесами та особливостями політичного життя й суперечливими явищами у розвитку культури та духовного життя в Україні; <i>характеризує і пояснює</i> основні чинники, особливості й тенденції розвитку культури другої половини 60-х — середини 80-х рр. XX ст.;</p>

		<i>висловлює і аргументує</i> власну точку зору щодо кризи суспільної свідомості та початку формування подвійної моралі радянського суспільства.
1	<i>Узагальнення</i>	
1	<i>Резервний час</i>	
6	<p>Тема 5. РОЗПАД РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ Й ПРОГОЛОШЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ (1985—1991 рр.)</p> <p>Причини та початок «перебудови». Чорнобильська катастрофа. Політика «прискорення» та її наслідки в Україні. Стан економіки. Рівень життя населення. Розгортання страйкового руху.</p> <p>Гласність та лібералізація. Зрушення у політичному житті України. Пожвавлення громадської активності. Формування багатопартійної системи.</p> <p>Активізація національного руху у другій половині 80-х років. Формування національних громадських організацій і об'єднань. Початок та проблеми релігійного відродження.</p> <p>Результати виборів до Верховної Ради УРСР і місцевих рад 1990 р. Декларація про державний суверенітет України. Україна у загальносоюзних суспільно-політичних процесах у першій половині 1991 року. Спроба державного перевороту в СРСР.</p> <p>Проголошення, незалежності України. Розпад СРСР. Наш край у 1985-1991 рр.</p>	<p>Учень/учениця: <i>визначає</i> хронологічну послідовність головних подій періоду «перебудови» в Україні та проголошення незалежності, складає синхроністичну таблицю подій в Україні, в Європі, в світі. <i>Показує</i> на карті кордони незалежної України. На основі різних джерел інформації: <i>характеризує</i> внутрішньополітичне та соціально-економічне становище України у другій половині 80-х — на початку 90-х рр. ХХ ст.; <i>аналізує та порівнює</i> явища суспільного життя кінця 80-х — початку 90-х рр., визначаючи причини активізації соціально-політичного життя населення; <i>співставляє</i> різні точки зору щодо процесів перебудови в Україні та дає їм власну оцінку; <i>визначає та характеризує</i> причини розпаду СРСР і утворення незалежної України, аргументує власну позицію; <i>визначає та описує</i> становище в Україні після розпаду СРСР; <i>порівнює</i> процеси і явища суспільного життя в Україні та інших регіонах СРСР у цей період, визначає спільне та особливе; <i>характеризує і пояснює</i> основні чинники, особливості й тенденції розвитку українського суспільства на початку 90-х рр.; <i>описує</i> повсякденне життя та визначає зміни, пов'язані з процесами «перебудови» суспільного життя, розпаду СРСР та утворення незалежної України; <i>визначає</i> зв'язки між процесами «перебудови» радянського суспільства та особливостями політичного та соціально-економічного життя українського суспільства.</p>
1	<i>Узагальнення</i>	

1	<i>Резервний час</i>	
10	<p>Тема 6. УКРАЇНА В УМОВАХ НЕЗАЛЕЖНОСТІ</p> <p>Державотворчі процеси: особливості розбудови законодавчої, виконавчої та судової влади в Україні. Участь населення у державотворчих процесах. Значення прийняття Конституції України (1996 р.). Формування партійно-політичної системи. Становлення інституту президентства в Україні.</p> <p>Стан господарства після розпаду СРСР. Спроби реформування економіки. Роздержавлення, приватизація та фінансова система України. Соціальне та економічне становище населення. Еміграція.</p> <p>Основні тенденції розвитку економіки в другій половині 90-х років. Пошуки шляхів стабілізації на початку XXI ст. Здійснення аграрної реформи. Включення населення у ринкові відносини. Кроки до інтеграції української економіки у європейський та світовий економічний простір.</p> <p>Демографічні зміни. Соціальна диференціація суспільства. Міжнародні відносини.</p> <p>Основні чинники та особливості розвитку культури в Україні. Модернізація національної системи освіти. Основні тенденції розвитку науки. Здобутки української літератури і мистецтва. Фізична культура, спорт. Досягнення і проблеми української культури на початку XXI ст.</p> <p>Стан навколишнього середовища та проблеми охорони довкілля. Подолання наслідків Чорнобильської катастрофи. Міжнародне співробітництво у сфері охорони довкілля. Екологічні проблеми початку XXI ст. Основні чинники та особливості релігійного життя України в умовах незалежності. Взаємовідносини державної влади та релігійних конфесій.</p> <p>Основні принципи зовнішньої політики незалежної України. Ядерне роззброєння. Україна в міжнародних</p>	<p>Учень/учениця: <i>визначає</i> хронологічну послідовність головних подій періоду розбудови незалежної держави. <i>Пояснює</i> на основі карти співвідношення політичних сил в Україні, показує на карті території України, навколо яких періодично виникає напруженість у відношеннях із сусідніми державами. На основі різних джерел інформації: <i>характеризує</i> внутрішньополітичне та соціально-економічне становище України у 90-ті роки — на початку XXI ст., співставляє різні точки зору щодо процесів розбудови незалежної, демократичної, соціальної, правової держави та дає їм власну оцінку; <i>визначає та характеризує</i> основні напрямки зовнішньої політики України в умовах загальноєвропейських та світових процесів інтеграції; <i>описує</i> зміни у повсякденному житті та свідомості населення, визначає їх взаємозв'язок з перетвореннями суспільного життя. <i>визначає</i> власну позицію щодо питання про суперечливі процеси розбудови незалежної держави в Україні, зв'язки між ними та особливостями політичного й економічного життя; <i>характеризує і пояснює</i> основні чинники, особливості й тенденції розвитку українського суспільства кінця XX — початку XXI ст.; <i>висловлює і аргументує</i> власну точку зору щодо перспектив економічного, політичного і соціального розвитку України.</p> <p>Учень/учениця: <i>показує</i> на карті основні місця і території, пов'язані з сучасним розвитком освіти, науки та мистецтва. На основі різних джерел інформації: <i>визначає і характеризує</i> основні чинники, особливості розвитку, явища, етносоціальні, культурні та інші процеси цього періоду; <i>порівнює</i> ідеї та цінності, що були характерні для радянської культури з сучасними державотворчими ідеями та культурними цінностями українців;</p>

	<p>організаціях. Пошуки зовнішньополітичних орієнтирів наприкінці ХХ — на початку ХХІ ст. Розвиток краю в умовах незалежності України.</p>	<p><i>оцінює</i> внесок окремих діячів у вітчизняну культуру; <i>порівнює</i> шляхи і прояви процесів духовного й національного відродження українського народу з аналогічними процесами у постсоціалістичних країнах та державах колишнього СРСР, які виникли у 90-ті роки ХХ — на початку ХХІ ст.; <i>визначає і характеризує</i> основні тенденції етносоціального та культурного життя України, дає їм власну оцінку.</p> <p>Учень/учениця: <i>визначає</i> хронологічну послідовність подій, пов'язаних із участю України у світових процесах глобалізації та інтеграції. На основі різних джерел інформації: <i>характеризує</i> зміни у житті українського суспільства та діяльності держави в умовах глобалізації та інтеграційних процесів, співставляє різні точки зору щодо визначальних векторів інтеграції України у світове співтовариство та дає їм власну оцінку; <i>описує</i> здобутки України щодо інтеграції у європейський, світовий, гуманітарний та освітній простір.</p>
1	Узагальнення	
1	Резервний час	